

Asia: VN/10618/2024

Lausuntopyyntö: Kuluttajansuojalain uudistaminen vihreän siirtymän edistämiseksi – Työryhmän mietintö

1. Yleiset huomionne

Fortum Oyj kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto työryhmän mietinnöstä, joka koskee vihreän siirtymän kuluttajansuojadirektiivin ja tavaroiden korjaamisdirektiivin täytäntöön panemiseksi laadittua ehdotusta.

Fortum tukee pääosin työryhmän mietinnössä esitettyjä ehdotuksia. Esitämme kuitenkin muutaman tarkennustarpeen lausunnossamme.

Fortum näkee, että lainsäädännön soveltaminen tulee aiheuttamaan paljon hallinnollista taakkaa yrityksille, joten on tärkeää, ettei kansallisessa toimeenpanossa kiristetä direktiivin vaatimuksia. Pidämme hyvänä, ettei näin ymmärtääksemme ole työryhmän mietinnössä yhtä poikkeusta lukuun ottamatta tehty. Lisäksi on tärkeää, ettei myöskään tehdä direktiivin velvoitteita ylittäviä tulkintoja kuluttaja-asiamiehen päivittäessä elinkeinonharjoittajien tiedonantovelvoitteita ja markkinointia koskevia ohjeitaan.

2. Vihreän siirtymän kuluttajansuojadirektiivin täytäntöönpano

Fortum tukee lainsäädännön tavoitteita lisätä kuluttajien tietämystä hyödykkeiden ympäristövaikutuksista ja toisaalta puuttua totuudenvastaisten tai harhaanjohtavien ympäristöväittämien esittämiseen. Direktiivi ei kuitenkaan kaikilta osin ole yksiselitteinen. Tästä syystä Fortum näkee, että kansallisessa toimeenpanossa tulisi suosia tulkintoja, jotka aiheuttavat vähemmän hallinnollista taakkaa, kuitenkin vaarantamatta direktiivin tavoitteita. On myös uskallettava tehdä järkeviä valintoja.

2.1 Muutokset kuluttajansuojalakiin

Kuluttajasuojalain 6 b §:ssä mukaan ”Markkinoinnissa tai asiakassuhteessa ei saa käyttää ympäristöväittämää tulevasta ympäristönsuojelullisesta tasosta ilman selkeitä, puolueettomia, julkisesti saatavilla olevia ja todennettavissa olevia sitoumuksia, jos kyseinen väittämä on omiaan johtamaan siihen, että kuluttaja tekee ostopäätöksen tai muun kulutushyödykkeeseen liittyvän päätöksen, jota hän ei ilman tällaista väittämää olisi tehnyt.” Fortum pitää tärkeänä, että säännöstä on rajattu kuluttajien valintoihin edellä mainitun laisesti.

Pykälän 2 momentin mukaan edellä 1 momentissa tarkoitetut sitoumukset tulee esittää yksityiskohtaisessa ja toteutuskelpoisessa täytäntöönpanosuunnitelmassa. Fortum pitää hyvin tärkeänä, että perusteluissa todetun mukaisesti täytäntöönpanosuunnitelmaa ei tarvitse esittää erillisenä dokumenttina, vaan se voidaan esittää esimerkiksi osana elinkeinonharjoittajan kestävyysraportointia. Fortum näkee, että tämä mahdollistaa täytäntöönpanosuunnitelmaa koskevan vaatimuksen joustavaa toteuttamista ja vähentää merkittävästi yritysten hallinnollista taakkaa.

Pykälän 3 momentin määritelmä ympäristöväittämälle sulkee pakolliset väittämät määritelmän ulkopuolelle. Perustelujen mukaan esittämisen pakollisuudella viitataan siihen, että ympäristöväittämien esittäminen on Euroopan unionin oikeuden tai kansallisen lainsäädännön nojalla pakollista. Jos siis väittämien esittäminen olisi tällä perusteella pakollista, kyse ei olisi tässä momentissa tarkoitetusta ympäristöväittämästä. Fortum pitää tätä täsmennystä hyvänä ja näemme, että energian alkuperätakuun perusteella annettavia tietoja ei tulisi katsoa kuluttajansuojalain mukaisiksi ympäristöväittämiksi. Perusteluissa olisi hyvä mainita laki energian alkuperätakuista yhtenä tyypillisenä esimerkkinä tällaisesta pakottavasta lainsäädännöstä.

2.2 Valtioneuvoston asetuksen uudistaminen ja perustelumui

Ehdotuksen valtioneuvoston asetukseksi mukaan harhaanjohtavana menettelynä pidettäisiin yleisen ympäristöväittämien esittäminen ilman, että elinkeinonharjoittaja pystyy osoittamaan väittämien kannalta merkityksellistä, tunnustettua erinomaista ympäristönsuojelullista tasoa. Määritelmän mukaan tarkoitetaan ”tunnustetulla erinomaisella ympäristönsuojelullisella tasolla EU-ympäristömerkistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 66/2010 mukaista tasoa ja ETA-valtioissa virallisesti tunnustettujen kansallisten ja alueellisten EN ISO 14024 -standardin mukaisten tyyppin I ympäristömerkkijärjestelmien mukaista ympäristönsuojelullista tasoa ja muun sovellettavan ETA-valtioiden oikeuden mukaista parasta ympäristönsuojelullista tasoa.”

Fortum pitää tärkeänä, että muun sovellettavan ETA-valtioiden oikeuden mukaiseksi parhaaksi ympäristönsuojelulliseksi tasoksi katsottaisiin mm. kestävä rahoituksen taksonomian mukaisuus. Tämä olisi hyvä antaa esimerkkinä perusteluissa.

Ehdotuksen mukaan harhaanjohtavana menettelynä pidettäisiin myös sellaisen kestävyysmerkinnän esittäminen, joka ei perustu sertifiointijärjestelmään tai jota viranomaiset eivät ole vahvistaneet. Määritelmän mukaan kestävyysmerkinnällä tarkoitettaisiin vapaaehtoisia kulutushyödykkeen,

menetelmän, elinkeinonharjoittajan tai elinkeinotoiminnan ympäristöominaisuuksia tai yhteiskunnallisia ominaisuuksia koskevaa merkintää, jonka tarkoituksena on edistää kulutushyödykkeen myyntiä erottamalla kulutushyödyke, menetelmä, elinkeinonharjoittaja tai elinkeinotoiminta muista kulutushyödykkeistä, menetelmistä, elinkeinonharjoittajista tai muusta elinkeinotoiminnasta.

Fortum pitää erittäin tärkeänä, että kestävyysmerkintää koskevat tulkinnat rajataan riittävän tarkasti ja säännökset perustuvat direktiiviin. Fortum tukee esimerkiksi ehdotusta, että yksinomaan hyödykkeen kotimaisuuden ilmaisevaa merkintää ei olisi pidettävä määritelmän mukaisena kestävyysmerkintänä. Fortum pitää kuitenkin perustelujen seuraavaa kohtaa hyvin kyseenalaisena: ”Kestävyysmerkintä voisi siten viitata esimerkiksi elinkeinonharjoittajan sitoumukseen noudattaa ympäristöä, yhteiskuntaa ja hyvää hallintotapaa koskevia periaatteita eli niin sanottuja ESG-periaatteita.” Tämä ehdotuksessa mainittu kohta voisi johtaa tulkintaan, jossa määritelmä ei enää viittaisi ympäristöominaisuuksiin tai yhteiskunnallisiin ominaisuuksiin. Pahimmillaan se voitaisiin ymmärtää viittaavan jopa sellaisiin yritysten sitoumuksiin kuin sitoumukseen edistää UN Global Compactin yritys vastuun kymmentä periaatetta tai YK:n kestävä kehityksen tavoitteita. Kyseinen kohta on poistettava perusteluista, sillä tähän ei ole direktiivissä viitattu ja se voisi laajentaa määritelmän tulkintaa hyvin merkittävästi. Lausuntopalautekohdassa olisi lisäksi selvennettävä, että tämä kohta poistettiin lausuntopalautteen perusteella, jotta tämä tulkinta ei jää elämään.

Perustelujen samassa kappaleessa todetaan, että viittauksella sekä elinkeinonharjoittajaan että elinkeinotoimintaan direktiivissä käytetyn termin ”yritys” sijaan selvennettäisiin, että kyse voisi olla paitsi elinkeinonharjoittajasta itsestään myös tämän liiketoiminnasta tietyllä toimialalla. Fortum pitää kyseistä muotoilua hankalana, varsinkin kun sillä perustellaan edellä mainittua viittausta ESG-periaatteisiin. Fortum näkee, että määritelmässä olisi hyvä käyttää direktiivin sanamuotoa, eli ”yritys”.

Kestävyysmerkinnän ja sertifiointijärjestelmän määritelmissä on lisäksi käytetty termiä ”menetelmä”, kun direktiivin mukaan tässä käytetään termiä ”prosessi”.

Perustelumistioluonnokseen on kirjattu, että ”Menetelmällä tarkoitettaisiin esimerkiksi hyödykkeen valmistusprosessia.” Näemme, että määritelmissä tulisi pitäytyä direktiivin sanamuodossa.

2.3 Valvonta ja seuraamukset

-

2.4 Vihreän siirtymän kuluttajansuojadirektiivi on pantava täytäntöön viimeistään 27.3.2026, ja sen nojalla annettuja säännöksiä on alettava soveltaa 27.9.2026. Direktiivissä ei ole huomioitu sitä, että elinkeinonharjoittajien varastoissa voi olla sääntelyn soveltamisen alkaessa vielä tuotteita, joiden merkinnät eivät vastaa kaikilta osin ympäristöväittämiä ja kestävyysmerkintöjä koskevia uusia vaatimuksia. Pahimmillaan tuotteet, jotka on pakattu tai merkitty vanhojen käytäntöjen mukaan, voisi olla tarpeen hävittää. (Ks. tarkemmin työryhmän mietinnön s. 61–62).

Mietinnössä todetun mukaisesti Suomi pyrkii edelleen löytämään ratkaisua tähän direktiivin tavoitteiden vastaiseen kielteiseen ympäristövaikutukseen sekä yrityksille aiheutuvaan liiketaloudelliseen tappioon ja hallinnolliseen taakkaan neuvottelemalla asiasta Euroopan komission kanssa.

Jatkovalmistelussa arvioidaan, miten mietinnössä esiin nostettu ongelma olisi ratkaistavissa.

Lausunnonantajia pyudetaan ottamaan kantaa siihen, mitä vihreän siirtymän kuluttajansuojadirektiivin artikloja siirtymäratkaisun tulisi koskea ja miten mahdollinen siirtymä tulisi toteuttaa.

Fortum pitää hyvänä, että edellä mainittuun haasteeseen etsitään toimivaa ratkaisua, jolloin varastossa olevien tuotteiden myyntiä voisi sallia tiettyyn päivämäärään mennessä. Fortum pitää kuitenkin tärkeänä, että muut direktiivin säännökset toimeenpannaan ja sovelletaan alkuperäisen aikataulun mukaisesti. Yrityksissä on jo valmistauduttu uuteen lainsäädäntöön muuttamalla toimintatapoja tai valmistautumalla tuleviin muutoksiin.

3. Tavaroiden korjaamisdirektiivin täytäntöönpano

-

3.1 Muutokset kuluttajansuojalakiin

-

3.2 Jätelain muutokset

-

3.3 Valvonta ja seuraamukset

-

4. Vaikutusten arviointi

-

4.1 Yleiset huomionne

Vaikutustenarvioinnissa todetaan, että kuluttaja-asiamiehen on muun muassa päivitettävä elinkeinonharjoittajien tiedonantovelvoitteita ja markkinointia koskevia ohjeitaan sekä neuvottava elinkeinonharjoittajia ja kuluttajia uusien säännösten sisällöstä ja tulkinnasta. Fortum pitää tässäkin yhteydessä tärkeänä, ettei aseteta direktiivin yli meneviä velvoitteita tai tiukenneta lain tulkintoja.

4.2 Vihreän siirtymän kuluttajansuojadirektiivin täytäntöönpano

Vaikutuksia elinkeinonharjoittajiin on mietinnössä pitkälti tarkasteltu kestävyysmerkintöjen ja kaupan alan näkökulmasta. Vaikutusten arvioinnissa tulisi laajemmin kuvata yritysten tarvetta muuttaa viestintänsä käytäntöjä, josta kokemuksemme mukaan syntyy erittäin paljon hallinnollista taakkaa. Vihreän siirtymän edistämisessä käytetään tällä hetkellä paljon niin sanotusti harmaalla alueella olevia ilmaisia, joiden käyttöä pitää muuttaa eri toimialojen viestinnässä. Uusien toimintatapojen ja ohjeiden käyttöönotto vie aikaa ja resursseja yrityksissä. Kun monet näistä ilmaisuista ovat lisäksi peräisin politiikka- ja lainsäädäntöasiakirjoista, toimintakulttuurin muuttaminen ei tapahdu hetkessä.

4.3 Tavaroiden korjaamisdirektiivin täytäntöönpano

-

5. Ehdotus korjaamista edistäväksi toimenpiteeksi. Tavaroiden korjaamisdirektiivin 13 artiklassa edellytetään, että jäsenvaltiot toteuttavat vähintään yhden toimenpiteen, jolla edistetään korjaamista. Jäsenvaltion on ilmoitettava siitä Euroopan komissiolle viimeistään 31.7.2029. Työryhmä ei ole tässä vaiheessa päätenyt esittämään mitään yksittäistä toimenpidettä artiklan täytäntöön panemiseksi. Voitte kuitenkin alla ehdottaa näkemyksenne korjaamista edistäväksi toimenpiteeksi.

-

6. Muut huomiot

Lisätietoja: Fredrik Blomfelt, Senior Manager, ESG, Corporate Public Affairs
(fredrik.blomfelt@fortum.com, 040 705 7389)

Blomfelt Fredrik
Fortum Oyj